

NIEBORACZEK (86) *sb m*

Oba e oraz o jasne (w tym w drugim e 1 r. błędne znakowanie); -ã- (73), -a- (6); -ã- : -a- MurzHist (3:4), RejPos (34:2).

sg N nieborączek (35). ◇ G nieborączka (2). ◇ A nieborączka (4). ◇ V nieborączku (35). ◇ pl N nieborączkowie (4). ◇ G nieborączk(o)w (1). ◇ D nieborączk(o)m (1). ◇ A nieborączki (3). ◇ V nieborączkowie (1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII w.

Dem. od „nieborak” z neutralizacją funkcji deminutywnej; miser Modrz, Cn; aerumnosus, afflictus, calamitosus, misellus, miserabilis, miserandus, prostratus Cn (86) : [Pleban mówi do sumienia:] Ieslyzes fama proftaczka Niezwodz tego nieboraczka [= kupca]. RejKup Kv; RejWiz 69, 130, 132; SarnUzn B7; GórnDworz Dd3; RejPos 68v; ále ci nieborączkowie [illi ipsi supplices] nic v nas nieuprośiwfzy odchodzą. ModrzBaz 144; GórnRozm G3, H4v.

W funkcji przy dawki orzekającej lub (w zbliżonej funkcji) z elipsą zaimka anaforycznego [w tym: w funkcji przydawki: określa podmiot (11), określa dopełnienie (6), w V (1); z elipsą zaimka: określa podmiot (20), określa dopełnienie (3)] (41): RejJóz O6v; MurzHist B3v, Dv, D4v, F3v, G, I, L3; Fortunny ten co twe córki y młodzyuchne synaczki/ Zetrze/ zniłzczy/ á iuz w niwęcz obroci nieborączki LubPs dd6, hh2v; RejWiz 69v, 164, 167v; gdy łzczep zoftanie/ rozmnoży fie krzaczek/ Choć więc czáfem zawiędnie/ bárzo nieborączek. RejZwierz 72v; Prot A3v; RejPos B, 176, 270v, Ooo3v; záłpi czáfem słužká nieborączek/ iż zámiełzka pośługi iákicy/ [...] ázaż by go zá to bić álbo mordować RejZwierc 80, 244v; CzechRozm 70; odpnść [Panie Boże] z niewiádomości grzełzającym: boć nieborączkowie łepi nie wiedzą co czynią. CzechEp 78; wwiodł go [człowieka] nieśláchetnik [diabeł] z przyrodzoney złości/ iż nád wolą Pána łtworzyciela łwego/ nędzny owoc z drzewá iadł zákazanego. Tu ná nieborączká przyśłzá wielka trwogá/ gdy widział iż wypadł z łálki Pána Bogá ArtKanc B19; CzahTr L2v; KlonWor 78; PudłDydo A2.

~ W wypowiedziach osoby mówiącej o samej sobie (w sg a. pl) (14): Czoż wždy każełz nieborączkom iuz nam daley czynić RejJóz P, G2, I6; RejKup n5, dd7v; LubPs Fv, L4v, aa2; RejPos 72, 230; Bo wždy ci/ tak mniemam od I. M. pokoy łwoy máią: á my łię nieborączkowie przed I. M. osiedzić nie możemy. CzechEp 14; PudłFr 60; ArtKanc D9; By mi náwet ná brzegu łtoiąc źerdkę wydał/ Ktoreybym łię tonący nieborączek chwyał. CzahTr Cv. ~

W wołaczu (36): LubPs B6v, K2v; poruczam cie Bogu/ Strzełzże fie nieborączku márníego náłogu. RejWiz 176, 27v, 107; A ty nieborączku/ á ty nędzny człowiecze á páłterzyku oney owieczki łwey/ oney dułzyczki łwoiey [...] nic fie nie łękay RejPos 124v, B, 10, 13, 26v, 27 (30); Bárzo fie ná tym nieborączkowie żydowie myłicie/ gdy tak zle o náłzym Iezufie Páne [...] trzymaćie. CzechRozm 70; PaprPan Ff3.

Wyrażenia: »nędzny nieboraczek« (10): Nalezlichmy y łukienkę [...] Rozdrapaną roskrwawioną a iego ni znaczek A tak ci nam marnie zginął nędzny nieborączek RejJóz O6v; O Pánye yam yełt łłułłká twoy nędzny nyeborączek LubPs aa2, Fv; RejPos B [2 r.], 40, 87, 176, [279]; RejZwierc 244v.

»nieboraczek ubogi« (1): O nieborączku vbogi/ gdybyś to łobie rozważyć chciał/ iáko łzczęłliwy iełt káždy/ [...] kto fie cudzemi przełstrzega przygodámi. RejPos 196v.

Synonimy cf NIEBORAK.

ZCh